

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Lenky Krupičkové a soudců Petra Šuránka a Davida Hipšra ve věci žalobce: **PhDr. Z. P.**, zastoupeného advokátkou Mgr. Evou Kantoříkovou, sídlem Jaselská 14, Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, sídlem Křížová 25, Praha 5, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 3. 2024, č. j. 54 Ad 2/2023-81,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalovaná **je p o v i n n a** zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti částku 2 600 Kč do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupkyně žalobce, Mgr. Evy Kantoříkové.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Žalobce požádal o přiznání starobního důchodu ode dne 5. 4. 2010. Rozhodnutím ze dne 8. 6. 2010 mu žalovaná vyhověla. V návaznosti na podané námitky žalovaná rozhodnutím ze dne 5. 10. 2010 starobní důchod žalobce zvýšila, nicméně nevyhověla žalobcovu požadavku, aby mu byla započtena též doba prodlouženého studia od 4. 2. 1972 do 1. 12. 1973 (z důvodu sportovní přípravy a reprezentace ČSSR na Olympijských hrách 1972 v Mnichově), s odkazem na § 13 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 19. 3. 2023 (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), který bez jakékoliv výjimky neumožňuje zohlednit dobu studia po dosažení věku 18 let přesahující šest let trvání. Dvěma následným žádostem žalobce o odstranění tvrdosti zákona nebylo vyhověno.

[2] Dne 14. 10. 2022 žalobce požádal podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění o změnu výše starobního důchodu s tím, že mu období od 4. 2. 1972 do 1. 12. 1973 mělo být zhodnoceno jako doba zaměstnání, jelikož v tomto období nebyl jen studentem vysoké školy, ale hlavně se věnoval ve veřejném zájmu reprezentační sportovní činnosti. Žalobce poukázal na závěrečné stanovisko Veřejného ochránce práv (dále jen „VOP“) ze dne 16. 5. 2022, sp. zn. 3936/2021/VOP/JČ, podle něž lze dovodit, že v době reprezentační sportovní činnosti odpovídal jeho vztah k Českému svazu tělesné výchovy (dále jen „ČSTV“) pracovníprávnímu vztahu, jenž podléhal nemocenskému pojištění podle § 2 odst. 2 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění účinném do 1. 1. 1982 (dále jen „zákon o nemocenském pojištění zaměstnanců“). Rozhodnutím ze dne 16. 11. 2022 žalovaná tuto žádost zamítla a zopakovala, že dobu studia přesahující šest let nelze zohlednit.

[3] Rozhodnutím ze dne 11. 1. 2023, č. j. X (dále jen „napadené rozhodnutí“), žalovaná zamítla námitky žalobce a potvrdila své rozhodnutí ze dne 16. 11. 2022. V odůvodnění žalovaná znovu poukázala na § 13 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění a na to, že žalobci již byla zohledněna náhradní doba pojištění odpovídající době studia od 5. 2. 1966 do 4. 2. 1972, tedy maximální možná. Žalovaná setrvává na svém stanovisku adresovaném dne 20. 1. 2022 VOP, že zhodnocení doby studia žalobce po 4. 2. 1972 předpisy o důchodovém pojištění neumožňují. Z hlediska § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců byl rozhodný obsah činností, které pracovník pro příslušného zaměstnavatele vykonával, přičemž sportovní činnost ve formě přípravy na vrcholové světové soutěže podle žalované neodpovídala pracovnímu poměru ve smyslu § 27 a násl. zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění účinném do 30. 6. 1975 (dále jen „zákoník práce“). V případě žalobce není doloženo žádné smluvní ujednání byť jen přibližující se zákonným požadavkům na pracovní smlouvu, žalobce byl studentem vysoké školy. Žalobce zjevně nebyl ani jmenován jako vedoucí pracovník, ostatně jmenování by musel provést orgán nadřízený ČSTV a není jasné, kdo by to měl být. To, že žalobce vykonával sportovní činnost podle pokynů, nevylučuje, že činnost byla vykonávána na dobrovolné bázi. Sportovní činnost je samozřejmě třeba vykonávat osobně a podle pokynů trenéra, ale to z ní ještě nečiní výkon práce. Dobrovolnost činnosti nevylučuje ani poskytování určitých hmotných kompenzací, přičemž stipendia poskytovaná žalobci nemohou být považována za mzdu, jež by měla zajišťovat jeho životní potřeby. Z běžně dostupných zdrojů vyplývá, že před listopadem 1989 nebyla právně upravena existence profesionálního sportu a sportovců. Systém vycházel z toho, že sportovci se své činnosti věnují vedle svého zaměstnání. I když fakticky vrcholový sport včetně systému přípravy a výchovy sportovců existoval, žalované nepřísluší blíže posuzovat soulad formální stránky se stránkou faktickou. Zhodnocení sporné doby jako doby zaměstnání by podle žalované představovalo postup *praeter legem*, jímž by překročila své pravomoci.

II.

[4] Proti rozhodnutí žalované podal žalobce žalobu u Krajského soudu v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“), v níž v zásadě zopakoval svou argumentaci uplatněnou v žádosti o změnu výše důchodu, jež vychází ze stanoviska VOP, na něž podpůrně taktéž odkázal. Žalobce uvedl, že sportovní činnost vykonával v kolektivu ostatních sportovců, z nichž někteří byli formálně zaměstnání, ač zaměstnání fakticky nevykonávali a jejich mzda

pokračování

byla zaměstnavatelům refundována státem. Jejich činnost je považována za výkon zaměstnání, zatímco u něj tomu tak není, čímž se cítí být diskriminován. Svou činností přispíval k plnění úkolů ČSTV podle pokynů funkcionářů ČSTV, státního trenéra a vedení sekce kanoistiky, a i když neměl s ČSTV sjednanu mzdu, byl za svou činnost fakticky odměňován státem zřízeným stipendiem pro vrcholové sportovce ve výši 600 Kčs měsíčně a vedle toho dostával i materiální plnění (bezplatná doprava, ubytování, strava, zčásti též ošacení, obuv a další vybavení). Příjem žalobce přesahoval rozhodný minimální příjem pro účast na nemocenském pojištění zakotvený v § 6 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců a podle jiných předpisů pojištěn nebyl. Žalobce konal práci osobně v době a na místech určených zaměstnavatelem a udržoval pracovní výkonnost, jinak by byl z reprezentačního družstva vyřazen. Je obecně známo, že sportovní činnosti se vrcholoví sportovci musejí věnovat naprostou většinu svého času a že tréninky a účast na soutěžích jim fakticky neumožňují vykonávat vedle sportovní činnosti ještě další výdělečnou činnost. Žalobce byl do reprezentačního družstva vybrán, což dokládá uvedení jeho jména v příloze č. 3 Zprávy pro vládu ČSSR o nezbytných opatřeních pro zajištění přípravy sportovců na olympijské hry 1972 (dále jen „zpráva pro vládu“) připojené k usnesení vlády ze dne 1. 9. 1971, č. 233 (dále jen „usnesení vlády č. 233/1971“), a tímto výběrem byl založen jeho vztah k ČSTV, aniž by bylo nutné uzavírat pracovní smlouvu. Jednalo se o specifické jmenování, bližší spíše volbě. Pouze v tomto aspektu se jeho vztah k ČSTV lišil od běžného pracovního poměru a na takové případy dopadal § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců. V případě žalobce lze použít i § 6 odst. 2 zákona č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1975 (dále jen „zákon č. 101/1964 Sb.“), který umožnil hodnotit jako zaměstnání i případy, jež by zakládaly účast na nemocenském pojištění v době vzniku nároku na důchod. V současnosti by činnost žalobce byla buď výkonem zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti anebo by byla vykonávána ve služebním poměru u armády či policie, a tudíž by byla dobou pojištění, a nikoliv náhradní dobou pojištění. Činnost žalobce přitom nebyla srovnatelná s amatérskými sportovci, kteří nedostávali pravidelnou odměnu, natožpak odpovídající mzdě z pracovního poměru na plný úvazek, a nebyli státem podporováni tak, aby se mohli soustředit pouze na sportovní činnost.

[5] Rozsudkem ze dne 18. 3. 2024, č. j. 54 Ad 2/2023-81, krajský soud žalobě vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil. Připomněl, že socialistická ideologie nepřipouštěla existenci profesionálního sportu a profesionálních sportovců, přesto profesionální sport a přípravu sportovců stát mohutně podporoval, jak plyne též z usnesení vlády č. 233/1971 předloženého žalobcem. V rámci socialistické ideologie byli vrcholoví sportovci prezentováni jako amatéři, kteří se sportu věnují vedle svého zaměstnání. Tuto práci nicméně fakticky v podstatě nevykonávali, neboť se věnovali sportovní přípravě. Cílem režimu bylo těžit z momentu, kdy socialistický pracující vítězí nad kapitalistickým profesionálem. Touto optikou, tedy tím, že v socialistickém Československu formálně neexistoval profesionální sport a profesionální sportovci, ačkoli fakticky profesionální sportovci existovali, bylo podle krajského soudu nutné pohlížet i na případ žalobce, který vykonával v období od 4. 2. 1972 do 1. 12. 1973 činnost reprezentanta ČSSR ve vodním slalomu. Krajský soud dovodil, že v rámci reprezentace sice žalobce neměl uzavřenou pracovní smlouvu, ale jeho vztah k ČSTV byl dle § 27 odst. 4 zákoníku práce založen jmenováním, jež je namísto uzavření smlouvy realizováno buď ústním sdělením zaměstnavatele, nebo předáním písemného jmenování.

[6] Shodně se žalobcem krajský soud konstatoval, že jeho činnost odpovídala § 35 odst. 1 zákoníku práce. Činností v reprezentačním družstvu přispíval k plnění úkolu ČSTV zajistit úspěšnou vrcholovou reprezentaci Československa na mezinárodních soutěžích, za reprezentační činnost dostával vedle materiálních plnění i odměnu v podobě sportovního stipendia v letech 1971 až 1973 ve výši 600 Kčs měsíčně. Tvrzení žalované, že žalobci bylo vypláceno stipendium za studium, bylo před soudem vyvráceno čestnými prohlášeními dalších členů reprezentačního družstva a ani neodpovídá obsahu správního spisu, z něhož jednoznačně vyplývá, že žalobce měl 4. ročník vysoké školy rozložen do 2 let studia a že mu bylo povoleno opakování 5. ročníku z důvodu zařazení žalobce do užšího reprezentačního družstva ve vodním slalomu; je tak zjevné, že se žalobce studiu 4. a 5. ročníku vysoké školy mohl věnovat toliko okrajově z důvodu reprezentační činnosti, která byla v tehdejší době zájmem státu a že jeho hlavní činností v letech 1971 až 1973 byla činnost reprezentanta ve vodním slalomu, který se mj. připravoval na letní olympijské hry, které se konaly v roce 1972. ČSTV ukládal žalobci pracovní úkoly (tréninkové plány), za tuto práci byl žalobce odměňován a ČSTV mu vytvářel podmínky pro úspěšné plnění pracovních úkolů žalobce a dodržoval právní předpisy upravující jeho činnost. Plnil tedy povinnosti zaměstnavatele. Žalobce pak při sportovní činnosti postupoval podle pokynů zaměstnavatele, resp. nadřízených pracovníků (trenérů, funkcionářů ČSTV), konal práci osobně, v době k tomu zaměstnavatelem určené a v místech určených zaměstnavatelem a udržoval pracovní kázeň (jinak by byl z reprezentačního družstva vyřazen). Plnil tedy povinnosti zaměstnance.

[7] Oproti tomu sport provozovaný na amatérské úrovni lidé vykonávají jako volnočasovou aktivitu, tedy jako doplněk ke svým pracovním či studijním povinnostem, nejde o sportovní činnost zaměřenou na co nejlepší výsledky a rekreační sportovci sportují maximálně několik hodin týdně. Toto rozlišení mezi reprezentační (profesionálně) a amatérsky vykonávanou sportovní činností považuje soud za obecně známou skutečnost. Argumentovala-li žalovaná možností vykonávat uvedenou činnost na dobrovolné bázi, považuje to krajský soud za zlehčování činnosti žalobce. O tom, že u žalobce šlo o sportovní činnost, která vyžadovala dlouhodobou každodenní přípravu, svědčí např. skutečnost, že se žalobce účastnil dlouhodobé finální užší přípravy reprezentačního družstva ve vodním slalomu v době od 15. 3. do 15. 9. 1972 nebo že byl vybrán k účasti na letních olympijských hrách, kterých se účastní nejlepší sportovci v daných disciplínách z jednotlivých zemí. Na základě výše uvedeného soud uzavírá, že reprezentační činnost žalobce ve vodním slalomu v letech 1971 až 1973 vykonával dle pokynů zaměstnavatele, osobně, v době k tomu zaměstnavatelem určené a v místech určených zaměstnavatelem, udržoval pracovní kázeň, a plnil tak povinnosti zaměstnance. Sportovní činnost žalobce tak splňovala podmínky pro to, aby byla považována za zaměstnání dle § 27 zákoníku práce, a žalobce proto byl v průběhu jejího výkonu zaměstnancem dle § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců, tj. byl i důchodově pojištěn. Podle krajského soudu se žalovaná při hodnocení skutkových okolností vůči žalobci dopustila přepjatě formalistického výkladu aplikovaných právních předpisů. Účel zákona č. 101/1964 Sb., historie jeho vzniku a systematické souvislosti hovoří jasně ve prospěch žalobce.

[8] Krajský soud také považuje za nespravedlivé, že sportovci, kteří při výkonu činnosti reprezentanta ČSSR byli formálně zaměstnání, mají sportovní činnost započtenou jako dobu důchodového pojištění, zatímco žalobce jakožto vysokoškolský student nikoliv. Podotýká

pokračování

přitom, že podle tehdejších předpisů bylo studium také dobou zaměstnání, takže pro zachování důchodových nároků nebyla patrná potřeba žalobce formálně zaměstnat.

III.

[9] Žalovaná (dále též „stěžovatelka“) se brání proti napadenému rozsudku krajského soudu včasnou kasační stížností s odkazem na důvod uvedený v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), tj. namítá nesprávné posouzení právní otázky krajským soudem. Přijatelnost kasační stížnosti dovozuje z toho, že rozhodná právní otázka dosud nebyla vůbec nebo plně vyřešena judikaturou Nejvyššího správního soudu a má dopad na širší skupinu pojištěnců – sportovců.

[10] Stěžovatelka navrhuje, aby Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Stěžovatelka namítá, že krajský soud do svého rozsudku převzal toliko úvahy VOP, se kterými již před podáním žádosti zřetelně nesouhlasila. „Činnost sportovního reprezentanta Československé republiky“ nebyla (a není) dobou pojištění ani podle tehdejší právní úpravy, ani podle současné právní úpravy. Argument, že podle současné právní úpravy by nějaká činnost byla činností osoby samostatně výdělečně činné (dále jen „OSVČ“) či zaměstnáním, není důvodem pro to, aby stěžovatelka tuto činnost posoudila jako dobu zaměstnání podle právních předpisů již neúčinných, které nikdy takovouto činnost za dobu zaměstnání nepovažovaly. V dávkovém spise není založen jediný doklad, který by tvrzení VOP o tom, že ČSTV plnil povinnosti zaměstnavatele či žalobce povinnosti zaměstnance, potvrzoval, jedná se čistě o uměle vytvořenou konstrukci ze strany VOP za účelem docílení toho, aby žalobci byla sporná doba zhodnocena jako doba pojištění. Pokud VOP dovodil vznik pracovního poměru jmenováním, pak opomenul celé znění § 27 odst. 4 zákoníku práce, podle něhož mohl být jmenováním založen pracovní poměr u vedoucích pracovníků jmenovaných do jejich funkce orgánem nadřízeným organizaci, v níž měl pracovník svou funkci vykonávat. Toto ustanovení tedy bez jakýchkoliv pochyb cílilo na jinou skupinu vztahů než v posuzovaném případě. Žalobce nebyl zcela zjevně jmenován jako vedoucí pracovník a nebyl do této funkce vedoucího pracovníka jmenován orgánem, který by byl nadřízen ČSTV.

[11] Stěžovatelka namítá, že ač krajský soud tvrdí, že účel zákona č. 101/1964 Sb., historie jeho vzniku a systematické souvislosti hovoří jasně ve prospěch žalobce, reálně se historií vzniku a účelem tohoto zákona v odůvodnění napadeného rozsudku vůbec nezabýval. Není zřejmé, jak by účel zákona č. 101/1964 Sb. mohl hovořit jasně ve prospěch žalobce, když účelem tohoto zákona nebylo považovat reprezentační sportovní činnost za dobu zaměstnání a historie vzniku tohoto zákona se reprezentační činností sportovců též nikterak nedotýká. Stejně tak není zřejmé, jaká ustanovení (a jakých právních předpisů) má krajský soud na mysli, když odkazuje na stěžovatelčin přepjatě formalistický výklad „aplikovaných právních předpisů“.

[12] Žalobce se od počátku sporu domáhal hodnocení doby vysokoškolského studia v období od 4. 2. 1972 do 1. 12. 1973, tj. v rozsahu delším než prvních šest let tohoto studia po dosažení 18 let věku. Myšlenku, že by se toto období alternativně mohlo posoudit jako doba zaměstnání, mu vnikl až VOP. Žalobce o této době jako o době zaměstnání nikdy neuvažoval, a to z toho zřejmého objektivního důvodu, že o zaměstnání se dle tehdejších

právních předpisů nikdy nejednalo a s největší pravděpodobností by se nejednalo o zaměstnání ani v současnosti.

[13] Krajský soud aplikovaná ustanovení vykládá zcela nepřipadně a v rozporu s jejich účelem. Ustanovení § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců bylo přijato za účelem zajistit nemocenské pojištění pracovníkům, jejichž pracovní poměr nebyl platný pro nedostatek předepsaného souhlasu závodního výboru Revolučního odborového hnutí nebo odboru pracovních sil Okresního národního výboru. Po vydání zákoníku práce se od těchto souhlasů upustilo a tím pozbývalo na významu i citované ustanovení, které následně dopadalo kupř. na osoby, které sjednaly pracovní smlouvu a neměly přitom způsobilost k právním úkonům a ani souhlas svého zákonného zástupce, anebo případů, kdy za organizaci uzavírající pracovní smlouvu učinil právní úkon někdo, kdo k tomu nebyl oprávněn nebo překročil meze svého oprávnění, či kdy některá podstatná náležitost nebyla uvedena v pracovní smlouvě (např. druh práce), ale jinak byl zcela jasný úmysl stran uzavřít pracovní poměr. Účelem tohoto ustanovení ale nebylo zajistit účast na nemocenském pojištění osobám, které by byly bývaly pojištěny jako osoby samostatně výdělečně činné o desítky let později v budoucnosti.

[14] Obdobně § 6 odst. 2 část věty za středníkem zákona č. 101/1964 Sb. mířil podle stěžovatelky na zcela jiné situace, než dovozuje krajský soud. Podle tohoto ustanovení se jako doba zaměstnání pro účely důchodového zabezpečení hodnotilo zaměstnání, ve kterém nebyl pracovník účasten nemocenského pojištění, protože nebyl zaměstnavatelem přihlášen k nemocenskému pojištění, ačkoliv měl být přihlášen, a dále zaměstnání, ve kterém pracovník nebyl účasten nemocenského pojištění, neboť zaměstnání podle tehdy platných předpisů nezakládalo účast na nemocenském pojištění, avšak zakládalo ji v době předpisů platných v době vzniku nároku na důchod (tj. v době účinnosti zákona č. 101/1964 Sb.). Jednalo se o situace, kdy např. podle předpisů platných před účinností zákona č. 101/1964 Sb. nezakládalo účast na nemocenském pojištění tzv. vedlejší zaměstnání, např. zaměstnání uklízeček, školnic, správcových domů apod.

[15] Ustanovení se tedy podle stěžovatelky vůbec nedotýkalo sportovních reprezentantů či sportovní reprezentační činnosti, neboť ČSTV ve vztahu k těmto sportovcům nikdy nevystupoval jako zaměstnavatel, takže na žalobce nelze pohlížet jako na pracovníka, který měl být k nemocenskému pojištění přihlášen, či jako na pracovníka, jehož zaměstnání podle právních předpisů platných před 1. 1. 1965 nezakládalo účast na nemocenském pojištění, avšak zakládalo ji v době vzniku nároku na důchod (myšleno samozřejmě po dobu účinnosti zákona č. 101/1964 Sb.). Zákonem č. 101/1964 Sb. došlo sice ke změně koncepce, resp. „přechodu“ z pojistných dob na dobu zaměstnání, tím se však nerozumělo, že jako doba zaměstnání bude hodnocena jakákoliv činnost. Účelem tohoto zákona tedy nebylo zajistit sportovním reprezentantům účast na důchodovém zabezpečení, nově se důchodové zabezpečení rozšířilo toliko na vojáky z povolání a příslušníky bezpečnostních sborů. To, že „v socialistickém Československu formálně neexistoval profesionální sport a profesionální sportovci, ačkoliv fakticky profesionální sportovci existovali“, nemůže nikterak zpětně změnit účel zákona č. 101/1964 Sb. či pasovat československý ústřední sportovní svaz do role zaměstnavatele jednotlivých sportovních reprezentantů pouze z toho důvodu, že zákon č. 101/1964 Sb. byl poplatný své době a výkon sportovní činnosti nepovažoval za dobu účasti na zabezpečení, jako kupř. u umělců.

pokračování

[16] Pokud krajský soud odkázal na § 27 odst. 1 až 4 zákoníku práce, podle nichž vznikl pracovní poměr uzavřením pracovní smlouvy, volbou nebo jmenováním, naprosto podle stěžovatelky pominul dikci tohoto ustanovení, které na případ žalobce zjevně nedopadá. Jmenováním mohl být založen pracovní poměr jen u vedoucích pracovníků jmenovaných do jejich funkce orgánem nadřízeným organizaci, v níž má pracovník svou funkci vykonávat. Žalobce ale nebyl vedoucím pracovníkem jmenovaným do funkce a Československý svaz kanoistiky, který dle sdělení ČSTV Karlově univerzitě ze dne 8. 1. 1971 zařadil žalobce do reprezentačního družstva ČSSR ve vodním slalomu a sjezdu, nebyl orgánem nadřízeným ČSTV, jelikož přípravu sportovců na XX. olympijské hry zastřešoval právě ČSTV a Svazarm.

[17] Stejně tak nepřipadně krajský soud podle stěžovatelky na případ žalobce aplikoval § 35 odst. 1 zákoníku práce. Vzhledem k tomu, že pracovní poměr mezi žalobcem a ČSTV nevznikl ani na základě pracovní smlouvy, ani jmenováním podle § 27 odst. 4 zákoníku práce, nemohl se podle stěžovatelky v případě žalobce uplatnit ani § 35 odst. 1 tehdejšího zákoníku práce. Reprezentační sportovní družstvo není pracovní kolektiv zaměstnanců pracujících u téhož zaměstnavatele, ale jedná se o kolektiv sportovců, který reprezentoval Československo na mezinárodních soutěžích. Nespojovala je práce (zaměstnání) pro „zaměstnavatele“ ČSTV, ale reprezentování Československa v různých sportovních disciplínách. Sportovní činnost žalobce nebyla zaměřena na plnění cílů ČSTV, ale na jeho sportovní reprezentační činnost. Jediný vztah, který s ČSTV měl, byl dán tím, že ČSTV byl tehdejší vládou zvolen (spolu se Svazarmem) jako ústřední svaz, který měl koordinovat přípravu sportovců na XX. olympijské hry.

[18] Stipendium, tj. peněžitá podpora určená studentům, nebylo (a ani dnes není) vypláceno podle zákoníku práce, ale bylo upraveno samostatnými předpisy (výnosem ministerstva školství ČSSR ze dne 21. září 1978, č. j. 25722/78-403, posléze nahrazeným vyhláškou č. 113/1980 Sb.). Stěžovatelka poukazuje na to, že ani jedno z čestných prohlášení neuvádí, že by se jednalo o příjem, který by vyplácel ČSTV, naopak všichni svědkové potvrzují, že se jednalo o stipendium vyplácené vysokoškolským studentům zařazeným do reprezentačního družstva a jeden z nich přímo uvedl, že „sportovní stipendium“ ve výši 600 Kč bylo žalobci vypláceno v pokladně Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy.

[19] Při označení ČSTV jako „zaměstnavatele“ se krajský soud mýlí, protože podle usnesení vlády č. 233/1971 politickou a sportovně technickou přípravu vybraných sportovců zajišťovalo Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra, včetně lékařského zázemí, uvolnění finančních prostředků zajišťovalo Ministerstvo financí, ministři školství měli zajistit, aby příslušné školy vytvořily vybraným studujícím sportovcům optimální podmínky jako jsou individuální studijní plány, ubytování, stravování apod., Fakulty tělesné výchovy a sportu v Praze a v Bratislavě měly ČSTV poskytnout pomoc odbornými pracovníky při finálové přípravě sportovců na olympijské hry, ministři zdravotnictví měli zajistit na základě požadavku ČSTV a ústředního výboru Svazarmu péči o zdraví vybraných sportovců a pro tyto účely vybavení pracovišť, která zajišťovala lékařsko-pedagogické sledování reprezentantů. Podle připojené zprávy pro vládu přípravu reprezentantů sice řídil ÚV ČSTV a u branně technických sportů (sportovní střelba, biatlon) ÚV Svazarmu, ale tuto přípravu zajišťovali „*převážně dobrovolní pracovníci*“ (viz str. 9 a 15 zprávy). Zpráva

pro vládu též potvrzuje, že „v ČSSR není dosud vytvořena zásadní koncepce zabezpečování vrcholového sporu a sportovní reprezentace, nejsou stanoveny konkrétní vztahy, dále podpora a pomoc státu, resortů, hospodářských organizací, národních výborů a dalších institucí.“ K materiálnímu plnění, které měl žalobce dostávat od domnělého zaměstnavatele (soud zmiňuje zajištění ubytování, stravu, ošacení, obuv a dalších pracovních pomůcek, např. na dlouhodobých soustředěních), stěžovatelka též dodává, že pokud žalobce nějaké z těchto „plnění“ obdržel, pak nikoliv proto, že by byl zaměstnancem ČSTV, ale proto, že se účastnil mezinárodních soutěží. Ošacení československé sportovní reprezentace na XX. olympijských hrách nikdy nebylo pracovním oděvem ČSTV.

[20] Ve správním ani soudním řízení nebylo podle stěžovatelky nikterak prokázáno, že by ČSTV plnil ve vztahu k žalobci povinnosti zaměstnavatele, neboť mu stanovoval tréninkové plány, ukládal mu, jakou činnost a kdy má vykonávat, tj. „přiděloval mu práci“. Skutečnost, že žalobce osobně vykonával sportovní činnost dle pokynů trenérů, není automaticky znakem závislé pracovní činnosti, resp. důkazem o vzniku pracovního poměru mezi žalobcem a ČSTV, neboť činnost dle pokynů lze vykonávat i mimo pracovní poměr. Krajský soud také směřuje dnešní náhled na reprezentační (sportovní) činnost vrcholových sportovců s tehdejšími podmínkami, kdy se „amatérská“ a reprezentační sportovní činnost v podstatě prolínala. Teze žalobce, že řada reprezentačních sportovců byla ve sporném období zaměstnána jen formálně, platila možná v období příprav na vrcholové soutěže, nikoliv však po celou dobu jejich sportovní činnosti, kdy řada tehdejších sportovců vykonávala i své civilní zaměstnání. Výkon sportovní činnosti na dobrovolné bázi (stejně jako činnost většiny trenérů) navíc odpovídal tehdejší historické realitě. Stěžovatelka tedy nebagatelizovala sportovní činnost žalobce, ani jeho sportovní úspěchy, ale poukazovala na to, že výkon této sportovní činnosti se v tehdejší době nepovažoval za výkon zaměstnání, resp. za pracovní poměr mezi sportovcem a tehdejším ústředním tělovýchovným svazem (a v podstatě by se za takový pracovní poměr u profesionálních sportovců nepovažoval ani dnes).

[21] Také dovozuje-li krajský soud, že pokud by žalobce byl sportovním reprezentantem v dnešní době, byl by v době vysokoškolského studia profesionálním sportovcem zaměstnaným dle zákoníku práce či by tuto činnost vykonával jako OSVČ, jedná se jen o čistou spekulaci. Teoreticky by měl na výběr z několika možností – a) profesionální (inominátní) smlouva s příslušným sportovním klubem, b) OSVČ, c) nezávislé povolání, příp. d) pracovní poměr u sportovního klubu, e) členství ve sportovní asociaci za účelem výkonu daného sportu a účasti na soutěžích [bez zásadního právního ukotvení dle bodů a), b), c), d), srov. kupř. juniorskou reprezentaci v průběhu studia]. Prakticky by však výběr z těchto možností byl velmi zúžen, neboť by byl podmíněn existencí sportovního klubu, který by uzavřel profesionální nebo pracovní smlouvu s takovým sportovcem pouze z titulu výkonu reprezentace na vrcholových soutěžích ve vodním slalomu. Je ustálen názor, že výkon činnosti profesionálního sportovce není automaticky závislou prací a samo případné autonomní podřízení profesionálního sportovce pravidlům sportovního klubu nečiní z jejich vztahu vztah pracovněprávní, a to dokonce „ani tehdy, pokud by se smluvně podřídili“ zákoníku práce“ (Lisse, L. Sportovní právo. Rozhodování sporů v oblasti sportu v ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 54). Činnost sportovce se sice pojmovému vymezení závislé činnosti velmi blíží, nicméně nedosahuje její intenzity a vymyká se zákoníku práce např. způsobem odměňování, způsobem ukončení smlouvy, povinností

pokračování

účastnit se marketingových aktivit klubu nebo systémem sankcí za nedodržení smluvených povinností (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2011, č. j. 2 Afs 16/2011-78, ze dne 21. 1. 2014, č. j. 1 Afs 73/2011-167 či ze dne 13. 7. 2017, č. j. 6 Afs 278/2016-54).

[22] Stěžovatelka považuje za nutné též zdůraznit, že ani u jedné z uvedených možností, tj. ani v případě pracovního poměru, by zaměstnavatelem sportovního profesionála (tedy ani žalobce) nebyl národní sportovní svaz typu tehdejšího ČSTV (kupř. Fotbalová asociace České republiky nezaměstnává profesionální fotbalisty činné u jednotlivých sportovních klubů, stejně tak jako Český svaz kanoistů nezaměstnává sportovce ve vodním slalomu nebo kanoistice za účelem výkonu „zaměstnání“ sportovního reprezentanta na vrcholových soutěžích). Pokud je uvažováno o podřízení režimu zákoníku práce, pak vždy mezi sportovcem a sportovním klubem, nikoliv mezi sportovním svazem, a to navíc zpravidla u kolektivních sportů, nikoliv individuálních. Ustavením ČSTV do pozice zaměstnavatele žalobce se krajský soud snaží změnit historicko-politickou realitu tehdejší doby a *de facto* obejít pozdější novelu zákona o důchodovém pojištění, která omezila zápočet doby studia jako náhradní doby pojištění, a v podstatě tím zasahuje i do vztahů mezi sportovními svazy a profesionálními sportovci v současnosti.

[23] Výklad a aplikaci právních předpisů platných v 70. letech minulého století ale nelze podle stěžovatelky upravovat „na míru“ pojištěncům jen z toho důvodu, že o třicet let později byla přijata novela zákona o důchodovém pojištění, která z fiskálních důvodů zaujala přísnější náhled na hodnocení náhradních dob pojištění (zde doby studia po 18. roce věku pojištěnce). Tato novela přitom dopadá na všechny pojištěnce s datem vzniku nároku na důchod po 1. 1. 2004, u nichž z určitého důvodu trvala doba středoškolského a vysokoškolského studia po 18. roce věku déle než šest let (a netýká se pouze „liknavých“ či „podprůměrných“ studentů, jak naznačuje VOP); doba studia od 1. 1. 2010 se pak nepovažuje za náhradní dobu pojištění vůbec. Výklad právních předpisů by se neměl řídit společenským postavením pojištěnce v té které době, jeho sportovními výsledky, ani úvahami nad tím, jakým způsobem by byl pojištěnec účasten nemocenského pojištění, pokud by reprezentační sportovní činnost vykonával v dnešní době, anebo by nebyl vysokoškolským studentem.

[24] Krajský soud navíc sám přiznává, že žalobce nebylo třeba v letech 1971 až 1973 ze strany státu a „pohledu tehdejších právních předpisů“ nechat formálně zaměstnat, neboť doba studia žalobce znamenala dobu zaměstnání. Pokud tedy žalobce podle tehdejšího zákoníku práce nebyl zaměstnán, neboť byl student, není ale podle stěžovatelky zřejmé, z jakého důvodu krajský soud v rozporu s tím současně dovozuje, že sportovní činnost žalobce v reprezentačním družstvu ČSSR splňovala podmínky pro to, aby byla považována za zaměstnání z pohledu § 27 zákoníku práce. Ostatně pokud by platila teze krajského soudu, že ČSTV plnil roli zaměstnavatele, nemuseli by se ostatní sportovci, kteří nebyli studenty, nechat (slovy krajského soudu) „formálně“ zaměstnat, ale stačilo by, aby zůstali v „pracovněprávním vztahu“ u ČSTV.

[25] Stěžovatelka dále upozorňuje, že pokud by platila teze krajského soudu, že žalobce byl zaměstnancem ČSTV z důvodů uvedených v odůvodnění rozsudku, pak by za zaměstnance museli být považováni i ostatní sportovci, a to patrně na dobu

neurčitou. V podstatě každý sportovní svaz, jehož členem sportovec byl (je) a v rámci své sportovní činnosti (by) vykonával svou činnost podle pokynů trenérů a funkcionářů, bylo mu poskytováno ubytování při soutěžích, strava, ošacení (dres), obuv, případně odměny za medailové umístění atd., by byl zaměstnavatelem tohoto sportovce. Navíc i v amatérském sportu na regionální úrovni sportovci fungují v obdobném režimu, tzn. postupují podle pokynů trenéra, dodržují tréninkové plány, účastní se soutěží, byť jen okresních, krajských či celorepublikových, a obvykle fungují i jako vzory chování pro děti a mládež, motivují je k pohybu a smysluplnému trávení volného času. Při aplikaci právních předpisů nemůže být rozlišujícím kritériem to, zda se sportovec účastní vnitrostátních nebo mezinárodních soutěží či zda vedle sportovní činnosti vykonává též jiné povolání. Totéž se týká i trenérů, kteří před rokem 1989 vykonávali činnost trenéra většinou dobrovolně, a juniorských sportovců, kteří mohou dosahovat též významných sportovních úspěchů, což by se při u aktivit po roce 1985 při pobírání plnění, které mělo dle krajského soudu „charakter podobný mzdě“ muselo projevit i ve vyměřovacích základech, rozsahu získaných náhradních dob atd.

[26] Argumentace krajského soudu o vzniku pracovního poměru „jmenováním“ by navíc dopadala i na sportovce – reprezentanty, kteří byli „formálně“ zaměstnání, neboť pro vznik pracovněprávního vztahu mezi nimi a ČSTV by splňovali úplně stejné podmínky jako žalobce; souběžný pracovní poměr přitom zákoník práce umožňoval a práva a povinnosti z těchto pracovních poměrů se posuzovaly samostatně (srov. § 69 zákoníku práce). Přitom § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců platil (být v mírně modifikované podobě) až do 31. 12. 2008.

[27] Na žalobce dle názoru stěžovatelky tedy nelze nahlížet jako na zaměstnance ČSTV jen proto, že on byl vysokoškolský student (a jiní sportovci nikoliv) a dokládat to údajným splněním podmínek tehdejšího zákoníku práce pro vznik pracovního poměru. Účelovost výkladu krajského soudu je ostatně patrná i z toho, že údajná doba zaměstnání mezi žalobcem a ČSTV v podstatě „kopíruje“ nezhodnocenou dobu studia.

IV.

[28] Žalobce navrhuje, aby kasační stížnost byla zamítnuta. Považuje za nespravedlivé a odporuje jeho legitimním očekáváním, že mu doba, kdy byl československým reprezentantem v kanoistice, nebyla zhodnocena jako doba důchodového pojištění. Přístup stěžovatelky vede k tomu, že jeho kolegové, kteří byli formálně zaměstnání, ale zaměstnání fakticky vůbec nevykonávali, mají celou dobu reprezentační činnosti zhodnocenu jako dobu zaměstnání, zatímco žalobce nikoliv, ač pobírali stejnou odměnu a v obou případech byla hlavní náplní jejich činnosti vrcholová sportovní činnost. Ačkoliv sporné období mu původně bylo uznáno za dobu zaměstnání, po přijetí zákona č. 425/2003 Sb. o tuto dobu pojištění žalobce přišel a zákonodárce mu nedal žádnou možnost, aby tuto dobu pojištění mohl znovu získat např. dobrovolnou účastí na důchodovém pojištění [§ 6 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění se týká pouze doby studia po 1. 1. 1996].

[29] Žalobce poukazuje na text Komplexní zprávy o přípravě a účasti sportovců ČSSR na XX. Olympijských hrách v Mnichově (dále jen „komplexní zpráva“) projednané dne 4. 11. 1972 na schůzi představenstva ČSTV, kterou příkládá a navrhuje k důkazu s tím, že potvrzuje úvahy krajského soudu. V kapitole věnované finančnímu zabezpečení přípravy

pokračování

na Olympijské hry se zde uvádí, že byly pokryty všechny požadavky mj. na výkonnostní příspěvky reprezentantům, což jsou podle žalobce právě stěžovatelkou zmiňovaná „sportovní stipendia“. Nejednalo se tedy o finanční plnění od vysoké školy, ale o prostředky speciálně vyčleněné ze státního rozpočtu na „výplaty“ sportovcům. Z tohoto dokumentu vyplývá, že u vybraných sportovců vznikl stav *de facto* zaměstnanecký a že celý proces přípravy byl zabezpečován centrálně, včetně finančního zabezpečení, a byl podřízen Vládní komisi pro Olympijské hry 1972.

[30] Žalobce má za to, že krajský soud i VOP správně jeho případ podřadili pod „záchranné“ ustanovení § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců definující důchodově pojištěnou kategorii osob, jejichž činnost obsahově odpovídala pracovnímu poměru, ale z nějakého důvodu (obvykle nesprávného postupu zaměstnavatele) u nich pracovní poměr nevznikl.

[31] Na vyjádření žalobce reagovala stěžovatelka replikou, v níž poukazuje na to, že vyjádření potvrzuje její stanovisko, že propagovaný výklad je jen snahou účelově obejít důsledky zákona č. 425/2003 Sb. Žalobce nemohl legitimně očekávat, že doba, kdy byl československým reprezentantem v kanoistice, mu bude zhodnocena jako doba zaměstnání (pojištění), neboť tato doba nebyla dobou zaměstnání (pojištění) ani podle právních předpisů účinných v době, kdy tuto činnost vykonával, ani podle právních předpisů pozdějších. Není zřejmé, o jaké ustanovení právního řádu či rozhodnutí soudu své přesvědčení, že „*období od 4. 2. 1972 do 1. 12. 1973 mu bylo původně uznáno za dobu zaměstnání (tj. dobu důchodového pojištění)*“, opírá. Rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 11. 2013, č. j. 4 Ads 111/2012-135, a ze dne 12. 12. 2019, č. j. 9 Ads 375/2018-38, potvrzují, že pro zápočet doby studia jako náhradní doby pojištění je rozhodující znění zákona účinné ke dni vzniku nároku na důchod. Nelze vycházet z právní úpravy před vznikem nároku na důchod, jakož ani z právní úpravy účinné v době studia.

[32] Stěžovatelka varuje, že argumentace krajského soudu je aplikovatelná na jakýkoliv případ nastalý kdykoliv v minulosti (ČSTV existoval až do roku 1989), v současnosti i v budoucnu (sportovní asociace na přípravě sportovců nadále participují), neboť v zájmu všech sportovních reprezentantů bude, aby byla doba jejich studia hodnocena nad rámec zákonem limitovaných šesti let tohoto studia, popř. aby jim byla doba studia vůbec hodnocena jako taková s argumentací, že jejich sportovní reprezentační činnost v době studia (podpořená úspěchy na republikovém i mezinárodním poli) byla vlastně dobou zaměstnání u „zastřešující“ organizace.

[33] Komplexní zpráva podle stěžovatelky pak nemá žádnou relevanci, protože spornou otázkou není, jakými cestami a financemi byla zajištěna příprava sportovců vybraných na přípravu na XX. olympijské hry 1972 (které trvaly od 26. 8. 1972 do 11. 9. 1972), ale to, zda mezi ČSTV a žalobcem vznikl a zanikl pracovní poměr v období od 4. 2. 1972 do 1. 12. 1973, resp. zda tento poměr měl obsah zaměstnaneckého pracovního poměru. Navíc je nutno podotknout, že financování přípravy na XX. olympijské hry zajišťoval stát, příprava byla zabezpečována centrálně Vládní komisí pro Olympijské hry 1972, další činnosti (přípravu reprezentantů) zajišťovali ČSTV, Svazarm, ústřední orgány, sportovní svazy a specializovaná pracoviště. Není tedy zřejmé, u jaké organizace by měl být žalobce z titulu výkonu své reprezentační činnosti vlastně zaměstnán, natožpak proč by poměr

sportovců k ČSTV měl mít obsah zaměstnaneckého pracovního poměru právě jen u žalobce – studenta (a nikoliv u ostatních sportovců, u nichž byl poměr k ČSTV obdobný, ne-li totožný) a proč by tento poměr k ČSTV měl u žalobce trvat ještě více než rok po ukončení XX. olympijských her.

[34] Byť žalobce vnímá svou situaci jako křivdu, stěžovatelka má za to, že dopady různých životních rozhodnutí a událostí nastalých v individuálních případech na důchodové nároky v budoucnu nelze „napravovat“ obcházením právních předpisů *ad hoc* výkladem, nadto v rozporu s jejich účelem. V této souvislosti odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2000, sp. zn. II. ÚS 376/2000, č. 187/2000 Sb. n. u. ÚS, podle něhož v případě předpisů o sociálním zabezpečení, resp. důchodového pojištění není možné použít rozšiřující výklad právních předpisů. Upozorňuje též na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 4 Ads 13/2010-80, podle něž se započítání toliko šesti let studia po dosažení věku 18 let bez výjimky uplatní na všechny žadatele o starobní důchod bez ohledu na to, zda studovali před účinností zákona o důchodovém pojištění nebo po ní. Diskriminaci rozhodně nelze shledat v tom, že po dobu studia, kdy se pojištěnci nepodíleli na financování systému důchodového pojištění (zabezpečení), tak za ně fakticky učinil stát. Naopak právě v této skutečnosti lze spatřovat legitimní důvod pro omezování rozsahu náhradních dob, neboť takové opatření má za následek snižování znevýhodnění osob, jež do systému důchodového pojištění (zabezpečení) přispívaly svými odvody. Objektivní důvody, pro které pojištěnec nemohl dokončit studium v šestileté lhůtě od dosažení věku 18 let, nelze brát při hodnocení doby studia v úvahu, avšak ani v této skutečnosti nelze spatřovat projev diskriminace, neboť jednotlivé podmínky potřebné pro vznik nároku na starobní důchod musí být formulovány obecně a nemohou pamatovat na všechny situace, které by jejich naplnění mohly objektivně bránit.

[35] Na podání stěžovatelky reagoval žalobce ještě duplikou, v níž připomněl, že ze zprávy pro vládu plyne, že jedním z hlavních úkolů bylo zabezpečit vybraným sportovcům dostatek času pro přípravu, ubytování a stravování. U zaměstnaných sportovců to bylo řešeno refundací mzdy zaměstnavateli sportovce z prostředků pro tento účel poskytovaných ze státního rozpočtu ČSTV. U sportovců – studentů vysokých škol bylo vládou uloženo Ministerstvu školství zajistit podmínky pro jejich přípravu. V době přípravy na olympijské hry bylo prakticky nemožné účastnit se výuky a nebylo možné ani pracovat na diplomové práci. Podle tehdy platných předpisů však nebylo možné přerušit studium na 2 roky přípravy na olympijské hry, neboť každá osoba starší 18 let musela mít v občanském průkazu potvrzení o zaměstnání nebo studiu. Z tohoto důvodu bylo zcela výjimečně rozhodnuto, že si mohou tito studenti prodloužit studium až o dva roky, přičemž podle předložených dokladů byla žádost o prodloužení studia zaslána přímo ČSTV jako organizací vládou pověřenou k zajištění přípravy na Olympijské hry 1972. Splnění úkolů uvedených ve zprávě pro vládu přitom potvrzuje komplexní zpráva. Z těchto dokumentů tak podle žalobce jasně vyplývá, že období dvou let přípravy na Olympijské hry 1972 odpovídá pracovněprávnímu vztahu zaměstnavatele a zaměstnance.

V.

[36] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž

pokračování

by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.). Takové vady přitom neshledal.

[37] Na nyní projednávanou věc se užije § 104a odst. 1 s. ř. s. ve znění účinném od 1. 4. 2021, podle něhož platí: *Jestliže kasační stížnost ve věcech, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele, odmítne ji Nejvyšší správní soud pro nepřijatelnost.* Kritéria přijatelnosti kasační stížnosti Nejvyšší správní soud vymezil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS, která se uplatní též na všechny věci, ve kterých před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2021, č. j. 9 As 83/2021-28, č. 4219/2021 Sb. NSS). Kasační stížnost je proto přijatelná a přesah vlastních zájmů stěžovatele je namíste shledat v případech, k nimž se judikatura doposud nevyjádřila, v nichž existuje judikatura rozporná (nejednotná), nebo je potřeba učinit judikaturní odklon. Dále je kasační stížnost přijatelná rovněž v případech zásadního pochybení krajského soudu, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele (viz také rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 6. 2021, č. j. 10 As 154/2021-23, nebo usnesení ze dne 27. 8. 2021, č. j. 9 As 144/2021-31). V tomto případě se jedná o první zmiňovaný případ, neboť ke sporné právní otázce (zda příprava reprezentačních sportovců za podmínek uváděných žalobcem může být dobou zaměstnání ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců) dosud Nejvyšší správní soud neměl příležitost zaujmout vlastní právní názor. Kasační stížnost je proto přijatelná.

[38] Nejvyšší správní soud v rámci věcného posouzení nicméně dospěl k závěru, že není důvodná, byť v dílčích právních závěrech nelze dát krajskému soudu za pravdu a je nutné názor vyslovený v napadeném rozsudku do jisté míry korigovat.

[39] V první řadě je třeba dát žalované za pravdu, pokud jde o posouzení nemožnosti započtení sporného období od 4. 2. 1972 do 1. 12. 1973 jako náhradní doby či doby pojištění z titulu studia žalobce na vysoké škole. I když žalobce ve svém vyjádření ke kasační stížnosti vnímá důsledky přijetí zákona č. 425/2003 Sb., jímž bylo zakotveno nové pravidlo hodnocení dob studia pro účely podmínek vzniku nároku na starobní důchod, jako nespravedlivé odnětí již získaných dob pojištění, ve skutečnosti žádným takovým právním nárokem žalobce nedisponoval.

[40] V předchozích právních předpisech upravujících důchodové zabezpečení se za dobu zaměstnání (náhradní dobu) skutečně považovala celá doba studia po skončení povinné školní docházky [§ 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, § 10 odst. 1 písm. d) zákona č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, § 6 odst. 1 bod 4 zákona č. 101/1964 Sb., a § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení]. Tak tomu bylo i v původním znění zákona o důchodovém pojištění, který v § 13 odst. 1 původně stanovil, že za dobu pojištění se považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem. Teprve novelou zákona o důchodovém pojištění provedenou zákonem č. 425/2003 Sb. byly s účinností od 1. 1. 2004 z pravidla v § 13 odst. 1 vyloučeny doby studia po dosažení věku 18 let a do ustanovení § 13 odst. 2 byla vložena věta druhá, podle níž *se za náhradní dobu pojištění považuje též doba*

studia získaná před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, a to po dobu prvních šesti let tohoto studia po dosažení věku 18 let.

[41] Touto změnou právní úpravy doba studia získaná před účinností zákona o důchodovém pojištění změnila svou právní povahu a pro účely vzniku nároku na dávku důchodového pojištění a stanovení její výše získala povahu náhradní doby pojištění, a to maximálně v délce šesti let po dovršení 18. roku věku pojištěnce. Zbývající doba studia se již do celých roků pojištění, z nichž se podle § 34 odst. 1 věty první zákona o důchodovém pojištění stanoví výše procentní sazby starobního důchodu, nepromítá, není-li souběžně kryta jinou pojištěnou dobou. Podle věty druhé téhož ustanovení se navíc takto redukováná náhradní doba pojištění pro stejné účely započítává pouze v rozsahu 80 %. Stěžovateli byl v souladu s jeho žádostí přiznán starobní důchod od 5. 4. 2010, takže v projednávané věci byla aplikována tato pro něho méně výhodná nová právní úprava, jež nově hodnotila dobu studia získanou před její účinností. Uvedený postup však nemá retroaktivní povahu, neboť nárok na důchod vzniká dnem splnění podmínek stanovených zákonem o důchodovém pojištění, jak vyplývá z jeho § 54 odst. 1. Na starobní důchod má přitom podle § 28 téhož zákona pojištěnec nárok až tehdy, když získal potřebnou dobu pojištění a dosáhl stanoveného věku, popřípadě splňuje další podmínky stanovené v zákoně o důchodovém pojištění.

[42] Stěžovatel přitom dosáhl důchodového věku až v roce 2010, předtím mu tedy nárok na starobní důchod nenáležel. Jak v tomto směru bylo vysvětleno v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 4 Ads 13/2010-80, *„jednotlivé podmínky pro vznik nároku na starobní důchod a na stanovení způsobu výpočtu jeho výše nelze nahlížet jako na vzniklé právní vztahy, na které by dopadal zákaz zpětné účinnosti právních norem ve smyslu nemožnosti změny těchto podmínek. Naopak tyto podmínky je zapotřebí považovat toliko za právní skutečnosti tedy za okolnosti, s nimiž právní normy spojují vznik nároku na starobní důchod a pomocí nichž se určuje výše této dávky. Jedná se přitom o složené právní skutečnosti, neboť vznik nároku na starobní důchod a možnost stanovení jeho výše jsou zákonem podmíněny existencí několika jednotlivých právních skutečností, přičemž příslušné následky vznikají až splněním poslední z nich. Proto teprve až po splnění všech zákonných podmínek nutných pro vznik nároku na starobní důchod a pro možnost stanovení jeho výše lze hovořit o vzniku právního vztahu důchodového pojištění, na základě něhož má pojištěnec právo na tuto dávku důchodového pojištění.“* Stanovení podmínek pro vznik nároku na starobní důchod, jakož i způsob stanovení jeho výše, je přitom v dispozici zákonodárce, který je může novou právní úpravou měnit i v neprospěch pojištěnců, neboť v opačném případě by nemohl reagovat na aktuální společenské, ekonomické či sociální poměry a neměl by tak nástroje pro udržení funkčnosti systému důchodového pojištění a zajištění příslušných sociálních práv všech pojištěnců.

[43] Jak tedy správně stěžovatelka připomněla, pro zápočet doby studia jako náhradní doby pojištění do celkové doby pojištění je rozhodující znění zákona účinné ke dni vzniku nároku na starobní důchod. Nelze při něm vycházet z právní úpravy dřívější, účinné v době, která je započítávána jako náhradní doba pojištění, tj. v daném případě ze zákona o sociálním zabezpečení z roku 1964 (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 11. 2013, č. j. 4 Ads 111/2012-135, bod 21; ústavní stížnost proti němu byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3751/13).

pokračování

[44] Je ovšem pravdou, že napadený rozsudek žalovanou nezavázal, aby žalobci uznala dobu jeho sportovní přípravy v reprezentačním družstvu jako náhradní dobu pojištění ani jako pojištěnou dobu (dobu zaměstnání) z titulu studia; krajský soud měl totiž za to, že tato doba byla dobou pojištěnou jednak z titulu výkonu zaměstnání ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců ve spojení s § 6 odst. 2 částí věty před středníkem zákona č. 101/1964 Sb. a jednak i z pohledu části věty za středníkem téhož ustanovení.

[45] Podle § 6 odst. 2 zákona č. 101/1964 Sb. *se doba pracovního (učebního) poměru (pracovní činnosti) hodnotí jako doba zaměstnání, pokud pracovní poměr (pracovní činnost) zakládá nebo zakládal nemocenské pojištění podle předpisů platných pro pracovníky; nebyl-li pracovník účasten nemocenského pojištění proto, že nebyl k pojištění přihlášen, nebo proto, že zaměstnání nezakládalo podle předpisů tehdy platných nemocenské pojištění, hodnotí se zaměstnání pro účely tohoto zákona, jestliže by zakládalo účast na nemocenském pojištění podle předpisů platných v době vzniku nároku na důchod.*

[46] Nejvyšší správní soud musí provést korekci právního názoru krajského soudu ve vztahu k možnosti aplikace § 6 odst. 2 části věty za středníkem zákona č. 101/1964 Sb. Krajský soud vede úvahu k tomu, zda by činnost žalobce ve sporném období zakládala účast na nemocenském pojištění podle předpisů platných v současné době, resp. přesněji řečeno podle právní úpravy účinné k datu, od něž žalobce žádal přiznání starobního důchodu, jakoby měla stěžovatelka při vydání napadeného rozhodnutí aplikovat § 6 odst. 2 část věty za středníkem zákona č. 101/1964 Sb. Tato úvaha ovšem není správná. Stěžovatelka se totiž při rozhodování o žádosti žalobce byla povinna řídit ustanoveními zákona o důchodovém pojištění. Již dávno zrušený zákon č. 101/1964 Sb. se při jejím rozhodování mohl uplatnit jen do té míry, v jaké jeho užití vyžadoval (a současně připouštěl) samotný zákon o důchodovém pojištění.

[47] Podle již zmiňovaného § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, s výjimkou doby studia po dosažení věku 18 let; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. květnem 1990, hodnotí se tato doba, jen pokud bylo za ni zapláceno pojistné, a to nejdříve ode dne zaplacení pojistného. Předpisem platným před 1. lednem 1996 se v tomto případě rozumí zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1995 (dále jen „zákon č. 100/1988 Sb.“). Podle jeho § 6 odst. 1 písm. a) jsou důchodového zabezpečení účastni zaměstnanci v pracovním poměru. V této souvislosti § 8 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. stanovil, že se pracovní poměr hodnotí jako zaměstnání, pokud zakládal nemocenské pojištění; nezakládal-li pracovní poměr nemocenské pojištění v době svého trvání, hodnotí se jako zaměstnání, jestliže by zakládal nemocenské pojištění podle předpisů platných v době vzniku nároku na důchod. To platí obdobně pro učební poměr, členství ve výrobním družstvu a činnosti uvedené v odstavci 1 písm. b), d) a h). V úvahu proto přichází pravidlo zakotvené v § 8 odst. 2 části věty za středníkem zákona č. 100/1988 Sb., a nikoliv § 6 odst. 2 část věty za středníkem zákona č. 101/1964 Sb., jež se nepřesně dovolával krajský soud, jelikož zákon č. 101/1964 Sb. byl zrušen již dne 1. 1. 1976. Toto pravidlo je nicméně v principu podobné pravidlu obsaženému v zákoně č. 101/1964 Sb. Přesto se však nemůže zcela uplatnit, a to proto, že jeho uplatnění limituje samotný zákon o důchodovém pojištění.

[48] Podle § 104 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění *se totiž doby zaměstnání před 1. lednem 1996, u nichž podle předpisů platných před tímto dnem byla stanovena podmínka, aby zakládaly nemocenské pojištění,*³⁶⁾ *považují za dobu pojištění (§ 13 odst. 1), jen pokud zakládaly nemocenské pojištění v době svého trvání.* Poznámka pod čarou ³⁶⁾ přitom přímo odkazuje na § 8 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. Z přechodného ustanovení § 104 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění tak nutně plyne, že stěžovatelka má pravdu, že k úpravě nemocenského pojištění aktuální v době přiznání starobního důchodu přihlížet nelze. Toto rozšiřující pravidlo obsažené v dřívějších právních předpisech totiž zákonodárce vědomě nepřevzal. Pro možnost uznání sporného období jako doby pojištění (zaměstnání) je tak rozhodné výlučně to, zda činnost žalobce zakládala nemocenské pojištění ve sporném období od 4. 2. 1972 do 1. 12. 1973.

[49] Je tedy třeba se soustředit na výklad v té době platného ustanovení § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců, podle něž *je zaměstnancem ve smyslu tohoto zákona také, kdo je činný pro socialistický sektor v poměru, který má obsah zaměstnaneckého pracovního poměru, avšak není takto označen nebo nemá všechny náležitosti předepsané pro vznik zaměstnaneckého pracovního poměru; předchozí ustanovení neplatí, jestliže taková osoba je z důvodu této činnosti pojištěna již podle jiných předpisů o nemocenském pojištění.*

[50] Toto ustanovení bylo ve sporném období potvrzováno i § 40 odst. 2 vyhlášky č. 102/1964 Sb., který stanovil, že *jako pracovníci jsou též důchodově zabezpečeni pracující, kteří jsou činní pro socialistickou organizaci v poměru, který má obsah pracovního poměru, není však takto označen nebo nemá všechny náležitosti předepsané pro vznik pracovního poměru. Toto ustanovení neplatí pro občany, kteří jsou zabezpečeni podle zákona o sociálním zabezpečení družstevních rolníků a předpisů vydaných podle něho.*

[51] Podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců totiž platilo, že *podle tohoto zákona jsou pojištěni zaměstnanci, pokud jsou činní v Československé republice.* Ustanovení § 2 odst. 3 písm. a) zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců, podle kterého *jsou podle tohoto zákona dále pojištěni studenti vysokých škol a vědečtí aspiranti,* se naopak v případě žalobce použít nedá, jelikož jeho aplikovatelnost pro důchodové nároky vznikající po 31. 12. 2003 vylučuje již dříve zmíněné novelizované ustanovení § 13 zákona o důchodovém pojištění.

[52] Stěžovatelka namítá, že § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců se používal pouze na určité specifické případy, které blíže ve své kasační stížnosti vyjmenovává (viz bod 13 tohoto rozsudku). V tomto omezujícím aplikačním přístupu se ovšem Nejvyšší správní soud se stěžovatelkou nemůže shodnout. Ustanovení § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění totiž bylo formulováno obecně a jeho věcný rozsah tak nelze limitovat jen na případy, které v minulosti ze své praxe zmiňuje, nýbrž mohlo dopadat i na jakékoliv další situace, které odpovídaly jeho obecně pojaté hypotéze.

[53] Nejvyšší správní soud nehodlá vyvracet přesvědčení stěžovatelky, že zákonodárce při formulaci § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců rozhodně nepomýšlel na to, aby touto cestou zajistil nemocenské pojištění profesionálním sportovcům připravujícím se na olympijskou reprezentaci své země. V tom má samozřejmě pravdu, zejména v dobovém kontextu, kdy se z ideologických důvodů existence profesionálního sportu ani nepřipouštěla (v tomto znění bylo vykládané ustanovení přijato již v roce 1956),

pokračování

takže každý sportovec musel být zaměstnancem či studentem, popř. příslušníkem ozbrojených složek, což jim ovšem podle tehdejších předpisů zajišťovalo uznatelnost takového období pro účely důchodového zabezpečení.

[54] Vzhledem k nemožnosti duplicitního započtení dob pojištění (zaměstnání) za totéž období (srov. § 14 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění) a centrálně nařízené uvolnění připravujících se vrcholových sportovců ze zaměstnání (spojené s refundací mezd) a ze studijních povinností, jež je rámcově předznamenáno v usnesení vlády č. 233/1971 a jeho příloze (individuální studijní plány apod. pro zúčastněné studenty; povolání na tzv. dobrovolné vojenské cvičení v období 1. 10. 1971 – 1. 8. 1972), v té době postrádalo významu se zamýšlet nad tím, zda by příprava olympioniků mohla představovat vedle jejich studia či zaměstnávání (jež však s ohledem na časovou náročnost tréninku patrně nebyly reálně v té době vykonávány) samostatný titul pro účast na nemocenském pojištění a tedy samostatný důvod účasti na důchodovém zabezpečení, jelikož formální status sportovců (studium, zaměstnání, zařazení do ozbrojených složek) a na něj navázanou účast na důchodovém zabezpečení oficiálně nikdo nezpochybňoval.

[55] Teprve novela zákona o důchodovém pojištění provedená zákonem č. 425/2003 Sb. s účinností od 1. 1. 2004, která se nepříznivě dotkla tehdejších studentů, jejichž studium přesáhlo svou délkou 6 let po 18. roku věku, vytvořila potřebu se zabývat možností zhodnocení tréninkového období též pohledem § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců, které má povahu jakéhosi „záchranného“ ustanovení. Je přitom nutno konstatovat, že aplikace tohoto ustanovení nemůže být považována za obcházení pravidla nově zakotveného v § 13 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, jestliže podmínky § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců jsou naplněny. Jde jen o to, že vzhledem k nemožnosti zohlednění (snadněji prokazatelně) doby studia se důchodově zohlední souběžný jiný titul zakládající dobu pojištění (zaměstnání), samozřejmě byly-li skutečně naplněny zákonem stanovené definiční podmínky.

[56] Aplikací § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců, jenž jen s dílčími formulačními změnami platil až do konce roku 2008 [a též § 5 písm. a) bodu 15 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, do něž bylo příslušné pravidlo následně převzato], se Nejvyšší správní soud zabýval, byť až v kontextu soudobějším, např. v rozsudku ze dne 15. 5. 2015, č. j. 6 Ads 136/2012-72, v němž uzavřel: *„Citovaná ustanovení obou zákonů tedy vztahují účast na nemocenském pojištění též na ty osoby, jejichž pracovněprávní vztah platně nevznikl. Jinými slovy, obě ustanovení povyšují fakticitu pracovněprávního vztahu nad jeho (soukromoprávní) normativitu. Aniž by mechanicky přebíralo dopady soukromoprávních formalit, chrání veřejné právo ve vztahu k de facto zaměstnanci jeho veřejnoprávní status a z toho mu plynoucí nároky.“*

[57] Nejvyšší správní soud již dříve potvrdil, že pro účast na nemocenském (a potažmo důchodovém) pojištění není nezbytnou podmínkou platné uzavření pracovněprávního vztahu, nýbrž může dostačovat faktický rozsah a povaha vykonávané činnosti spolu s rozsahem odměňování za takovou činnost. Účast na nemocenském i důchodovém pojištění totiž platné právo připouštělo i tam, kde žádný pracovněprávní vztah nevznikl, ale fakticky byla odpovídající činnost vykonávána v rozsahu, který vylučuje posouzení vztahu jako obdobného pouze tzv. příležitostnému zaměstnání (dle § 6 zákona

o nemocenském pojištění zaměstnanců nepřesahujícího 7 kalendářních dnů či nedosahujícího ani odměny 400 Kč měsíčně), jež účast na nemocenském pojištění nezakládalo.

[58] Z hlediska jednotlivých podmínek pro aplikaci § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců přitom není v tomto případě sporu o tom, že žalobce nebyl ve sporném období „nemocensky pojištěn podle jiných předpisů“; v té době byl jakožto student vysoké školy považován za nemocensky pojištěného podle § 2 odst. 3 písm. a) zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců (tj. podle téhož, nikoliv podle jiného předpisu). Je tedy třeba posoudit, zda žalobce byl činný pro socialistický sektor, resp. pro socialistickou organizaci a zda svou činnost vykonával v poměru, který obsahově odpovídal pracovnímu poměru.

[59] Pokud jde o pojem socialistické organizace, ty byly definovány v § 18 zákona č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, jako *státní, družstevní a společenské organizace, jakož i jiné organizace, jejichž činnost přispívá k rozvoji socialistických vztahů*. Nejvyšší správní soud nemá pochyb o tom, že ČSTV, jakožto jediná uznaná dobrovolná tělovýchovná organizace, na niž byly dle § 2 zákona č. 68/1956 Sb., o organisaci tělesné výchovy (dále jen „zákon č. 68/1956 Sb.“), přeneseny činnosti rušeného Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport při vládě republiky Československé a Slovenského výboru pro tělesnou výchovu a sport při sboru pověřenců a výborů pro tělesnou výchovu a sport zřizovaných národními výbory, byl jednou ze socialistických organizací. I když formálně nebyl založen státem, stát, resp. komunistická strana měly na jeho ustavení a fungování zcela zásadní vliv. Ostatně ČSTV byl ustaven právě za účelem naplnění role stanovené zákonem č. 68/1956 Sb. (viz např. PEŠTÁK, Michael. *Československý svaz tělesné výchovy – krajský výbor Karlovy Vary, 1947–1960* [online]. Plzeň: Státní oblastní archiv v Plzni, 2016).

[60] Pokud jde o charakteristiky pracovního poměru, Nejvyšší správní soud opakuje, že rozhodující je *obdobnost* vztahu mezi žalobcem a ČSTV, nikoliv naplnění všech charakteristik pracovního poměru v zákoníku práce. Jejich kompletní splnění by totiž znamenalo, že mezi žalobcem a ČSTV vznikl pracovní poměr, v důsledku čehož by se ani § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců nepoužil – žalobce by byl v takovém případě nemocensky pojištěn přímo podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců jakožto zaměstnanec v pracovním poměru. Spor o to, zda vztah žalobce vznikl jmenováním, popř. volbou podle § 27 odst. 3 či 4 zákoníku práce, tak není namístě, jelikož žalobce ani netvrdil, že by mezi ním a ČSTV skutečně pracovní poměr odpovídající normám pracovního práva vznikl. Hovořil-li krajský soud v souvislosti s trváním stěžovatelky na prokázání všech definičních prvků pracovního poměru o přepjatém formalismu, nemůže mu Nejvyšší správní soud v zásadě nic vytknout, byť s ohledem na její argumentaci nelze vyloučit ani stěžovatelčino nepochopení smyslu a účelu ustanovení § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců. Podstatná pro jeho aplikaci je pouze dostatečná míra podobnosti činnosti žalobce pro československou reprezentaci s obvyklými parametry pracovněprávního vztahu, nikoliv jejich bezpodmínečné naplnění.

pokračování

[61] Podle § 27 odst. 1 zákoníku práce *se pracovník v pracovním poměru podílí v kolektivu pracovníků svou prací za mzdu podle pokynů organizace na plnění jejích úkolů a účastní se na rozvoji, řízení a kontrole její činnosti.*

[62] Dále pak podle § 35 odst. 1 zákoníku práce platilo, že *ode dne, kdy vznikl pracovní poměr,*

a) je organizace povinna přidělovat pracovníku práci podle pracovní smlouvy, platit mu za vykonanou práci mzdu podle mzdových předpisů, popřípadě kolektivních smluv, vytvářet podmínky pro úspěšné plnění jeho pracovních úkolů a dodržovat ostatní pracovní podmínky stanovené právními předpisy nebo kolektivní nebo pracovní smlouvou;

b) je pracovník povinen podle pokynů organizace konat osobně práce podle pracovní smlouvy ve stanovené pracovní době a dodržovat pracovní kázeň.

[63] Na půdorysu citované právní úpravy Nejvyšší správní soud považuje (v poměrech platných před rokem 1989) za dostatečně obdobný stav pracovněprávnímu poměru pro účely § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců situaci, kdy fyzická osoba soustavně a dlouhodobě vykonávala osobně činnost podle pokynů socialistické organizace (resp. k ní příslušejících osob) vědomě jí přidělující úkoly (práci) a vytvářející jí pro splnění těchto úkolů nezbytné pracovní podmínky (včetně případného poskytování pracovních pomůcek, pracovních prostor apod.), vznikala-li jí za tuto činnost právo na odměnu ve výši zakládající u běžného pracovního poměru účast na nemocenském pojištění. Pokud jde o tuto odměnu, samotná skutečnost, že není vyplácena přímo socialistickou organizací přidělující úkoly, ještě neznamená, že by nebyly naplněny podmínky § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců. Dostačuje, je-li tato odměna sice vyplácena jiným subjektem, ale je obsahově spjata s vykonávanou prací – tj. ten, kdo takovou činnost nevykonává, na ni nemá nárok, popř. její výše též závisí na rozsahu a výsledcích pracovní činnosti.

[64] Tyto podmínky se přitom jeví být u žalobce naplněny. V příloze č. 3 zprávy pro vládu byl žalobce jmenovitě uveden jako jeden z vybraných sportovců k přípravě na olympijské hry, konkrétně z řad studujících a školských pracovníků a pro sportovní odvětví kanoistika. V příloze č. 4 zprávy pro vládu byl přitom jako odpovědný trenér za olympijskou přípravu kanoistů určen dr. M. M., ústřední trenér ČSTV, a dobrovolný trenér K. J. Na str. 15 zprávy pro vládu pak bylo uvedeno, že přípravu vybraných kolektivů a jednotlivců řídí ústřední výbor ČSTV (s výjimkou střelby a biatlonu). Zásadní role ČSTV je pak potvrzována i usnesením vlády č. 233/1971, jež se pod bodem 5 obrací na právě na předsedu ústředního výboru ČSTV s doporučením, aby všestranně zabezpečil přípravu československých účastníků na Olympijských hrách 1972 a předložil vládě do 31. 12. 1971 informativní zprávu o průběhu a problémech olympijské přípravy, stejně jako pod bodem 3 ukládané úkoly jednotlivým členům vlády, aby mj. zajišťovali vytvoření podmínek pro přípravu sportovců podle požadavků ústředního výboru ČSTV a (v případě ministra financí) uvolnili nezbytné prostředky na zabezpečení olympijské přípravy mj. v případě, že je nebude možné uhradit z rozpočtových prostředků ČSTV. Žalobcem předložené dokumenty tak potvrzovaly jeho slova, že v rámci přípravy na reprezentaci osobně v reprezentačním družstvu vykonával tréninkovou činnost podle pokynů státního trenéra (což byl podle zprávy pro vládu trenér ČSTV), vedení sekce kanoistiky a funkcionářů

ČSTV, a tím přispíval k plnění úkolů ČSTV (viz zmíněný bod 5 usnesení vlády č. 233/1971), který mu k tomu vytvářel materiální podmínky (ubytování, strava, ošacení aj.).

[65] Žalobce se podle svých slov v podstatě každodenně v rozsahu, jenž mu bránil se věnovat studiu, věnoval tréninku, popř. absolvoval kvalifikační a další soutěže v rámci přípravy na reprezentaci Československa na Letních olympijských hrách 1972 v německém Mnichově, čemuž shromážděné důkazy silně nasvědčují. Krajský soud zde správně poukázal na vyrozumění a dopisy ČSTV ze dne 8. 1. 1971 a 7. 2. a 14. 3. 1972 založené ve správním spisu, týkající se žalobce a adresované Univerzitě Karlově, jež výslovně zmiňují mj. termín užší přípravy reprezentačního družstva ve vodním slalomu v období od 15. 3. do 15. 9. 1972 a požadují umožnění prodloužení a rozložení studia. Konkrétně bylo dokumenty z archivu Univerzity Karlovy doloženo rozložení 4. ročníku do dvou let studia a povolení opakování 5. ročníku, přičemž je evidentní, že to nebylo vyvoláno špatnými studijními výsledky (doložený index ukazuje opak), nýbrž právě potřebou uvolnění pro výkon reprezentační činnosti. Nejednalo se tedy o činnost krátkodobou, nahodilou či zvládnutelnou ve volném čase vedle studia, ale o celodenní dlouhodobou činnost. Není ani pravdou, že by tvrzení žalobce byla zcela nepodložená. Nejedná se sice o důkazy přímé, avšak ve spojení s obecně známou skutečností, že v posledních desetiletích již nelze dost dobře dosahovat špičkových sportovních výsledků na olympijské úrovni bez důkladné přípravy vykonávané *de facto* na plný úvazek, ve svém souhrnu tvrzení žalobce potvrzují.

[66] Žalobce též doložil, že pobíral stipendium ve výši 600 Kčs měsíčně, což odpovídalo částce 800 Kčs hrubého uvedené na evidenčním listu důchodového pojištění. V průběhu řízení před krajským soudem přitom z čestných prohlášení osob přicházejících v úvahu jako svědci vyplynulo, že stipendium žalobci sice bylo (stejně jako i jiným reprezentantům – studentům) vypláceno na pokladně Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, ale šlo o sportovní, a nikoliv studijní stipendium. Tato čestná prohlášení s úředně ověřenými podpisy výslovně zmiňují, že stipendium v této výši pobírala většina studujících členů reprezentačních družstev, a to právě za tuto sportovní činnost. Mgr. L. R. pak ve svém prohlášení zmínil, že s ohledem na své vítězství na mistrovství světa v roce 1970 mu bylo toto sportovní stipendium zvýšeno na částku 900 Kč. Tím tedy byla prokázána souvislost poskytované odměny právě s vykonávanou sportovní činností, a dokonce možnost jejího navýšení v závislosti na mimořádné „pracovní“ úspěchy.

[67] Námitky stěžovatelky založené na vytrhávání dílčích jednotlivých znaků faktického vztahu žalobce k ČSTV ve sporném období a na poukazování na to, že ten který konkrétní znak může mít i jiné zdůvodnění, v tomto směru Nejvyšší správní soud nepovažuje za důvodné. Rozhodné je totiž množství jednotlivých charakteristik činnosti žalobce pro ČSTV, které ve svém souhrnu potvrzují, že jeho činnost vykazovala klíčové parametry podobné zaměstnaneckému poměru. I když jeden konkrétní znak by mohl mít i jiné vysvětlení, stěží by to platilo o všech současně.

[68] Namítá-li tak stěžovatelka, že sportovci jako žalobce reprezentovali Československo, takže nepracovali pro ČSTV, je třeba konstatovat, že není nijak výjimečné, aby práce pro konkrétního zaměstnavatele byla spojena s reprezentací někoho jiného. Zaměstnavatel může např. vykonávat činnost obchodního či právního zástupce, a jeho zaměstnanci tak mají za úkol reprezentovat zastupovaný subjekt; v dobovém kontextu lze zmínit např.

pokračování

podniky zahraničního obchodu. Stejně tak není výjimkou, pokud zaměstnání souzní s osobními aspiracemi zaměstnance, takže ten výkonem činnosti pro zaměstnavatele současně naplňuje své vlastní ambice. Jen to, že žalobce při reprezentaci chtěl dosahovat osobních sportovních úspěchů, neznamena, že to současně nebyly též sportovní úspěchy pro Československo a ČSTV, jemuž byla celostátně organizace sportovní činnosti svěřena. Právě toto svření organizace sportovní činnosti ČSTV (obecně zákonem č. 68/1956 Sb. a posléze i konkrétně pro přípravu na Olympijské hry 1972 usnesením vlády č. 233/1971) propojuje zájmy československého státu s činností ČSTV jakožto pomyslného zaměstnavatele, takže i poskytnutí československých reprezentačních dresů a hrazení cest a ubytování na sportovních soutěžích ze strany ČSTV může být nepochybnou analogií poskytnutí pracovního oděvu a cestovních náhrad zaměstnanci.

[69] Skutečnost, že vláda uložila jednotlivým ministrům zajistit ve svých resortech, aby bylo ČSTV vycházeno při přípravě reprezentantů na olympijské hry vstříc, stejně jako svření přípravy některých sportovců do rukou Svazarmu také nijak nezpochybnuje, že trénink reprezentačních kanoistů měl na starosti právě ČSTV. Skutečnost, že předtím v Československu neexistovala jasná koncepce zabezpečování vrcholového sporu, pak byla právě důvodem, proč bylo vydáno usnesení vlády č. 233/1971 a byly zaúkolovány jednotlivé resorty a socialistické organizace (včetně právě ČSTV), čímž tato koncepce začala být vytvářena.

[70] I když samozřejmě plnění pokynů trenérů či osobní výkon sportovní činnosti nemusí být a ve většině případů ani nebude obdobné výkonu zaměstnání, právě dlouhodobost a rozsah výkonu této činnosti odpovídající plnému úvazku při současném pravidelném odměňování za tuto činnost umožňuje v případě sportovců zařazených do reprezentačního družstva jejich činnost odlišit od běžného amatérského sportu a připodobnit ji k zaměstnání. Nejde přitom o to, zda skutečně bylo dosaženo významných sportovních úspěchů (to se skutečně může podařit i sportovcům amatérským, vykonávajícím sport ve svém volném čase, kteří také poslouchají pokyny trenérů), ale právě o to, zda se jednalo o placenou a v podstatě každodenní činnost na celý úvazek.

[71] Stěžovatelka tudíž nemá pravdu ani v tom, že by pak musel být za zaměstnance považován každý sportovec vykonávající činnost podle pokynů trenérů, který případně dostane odměnu za medailové umístění, protože jejich činnost takového časového rozsahu nedosahovala, přičemž zmiňovaná odměna byla podmíněna výhradně umístěním na stupních vítězů, nikoliv pouhou účastí na soutěži, natožpak jen přípravou na takovou účast. Lze ostatně zmínit, že z obecně dostupných zdrojů se podává, že samotný žalobce nedosáhl na olympijskou medaili (v individuálním závodě vodního slalomu kanoistů skončil na devátém místě – viz např. <https://www.olympics.com/en/athletes/zbynek-pulec>), pravidelné sportovní stipendium mu ale bylo setrvale vypláceno až do 30. 6. 1973, takže nelze hovořit o (jednorázové) odměně za medailové umístění.

[72] To, co bylo umožněno tehdejším členům reprezentačního družstva, tj. faktické uvolnění ze zaměstnání, služby v ozbrojených silách či studia, v dobové realitě v podstatě nikomu jinému umožněno nebylo. Bez toho přitom nebylo možné vykonávat sportovní činnost v rozsahu, jež by byla zaměstnaneckému poměru připodobnitelná. Každý byl povinen po dokončení povinné školní docházky pracovat či studovat, jinak mohl být stíhán

pro trestný čin příživnictví. Sportovní činnost pak nebyla právně připuštěným svobodným povoláním. Právě proto bylo také nutné, aby bylo oficiální cestou (usnesením vlády) „posvěceno“, že vybraní studenti, zaměstnanci a příslušníci ozbrojených složek nebudou na přednáškách, pracovištích či vojenských útvarech, ale budou se v „pracovní době“, resp. době studia věnovat organizované sportovní přípravě.

[73] Navíc nehrozil ani souběh pracovních poměrů. V první řadě již proto, že činnost v reprezentačním družstvu sama o sobě pracovní poměr ve smyslu zákoníku práce nezakládala, ale pouze mu byla do té míry podobná, že mohla založit účast na nemocenském pojištění ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců. Navíc v případě sportovců uvolněných ze zaměstnání ze zprávy pro vládu vyplývá, že tito sportovci měli nadále vyplácenu mzdu v zaměstnání, která byla zaměstnavatelům refundována. Samostatná pravidelná odměna za sportovní činnost (vedle mzdy) zde tak chyběla a nebyl splněn významný definiční prvek pro uznání sportovní činnosti jako podléhající nemocenskému pojištění dle § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců. Tak tomu bylo jen v případě studentů, kteří ze samotného studia (z hlediska nemocenského pojištění relevantní) příjem neměli, a právě zařazení do reprezentačního družstva jim odměnou za jejich soustavnou sportovní přípravnou činnost přinášelo pravidelný příjem v podobě sportovního stipendia.

[74] Stěžovatelka v závěru své kasační stížnosti ale správně poukazuje na to, že krajský soud svou právní úvahu o uznatelnosti přípravy žalobce jako činnosti zakládající účast na nemocenském pojištění dle § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců aplikoval na případ žalobce paušálně a uznal z tohoto důvodu jako dobu pojištění celé sporné období 4. 2. 1972 – 1. 12. 1973 přesně odpovídající nezhodnocené době studia, ačkoliv celé toto období nemohlo odpovídat pouze přípravě a účasti na Letních olympijských hrách v Mnichově, neboť ty proběhly ve dnech 26. 8. – 11. 9. 1972. Nejvyšší správní soud postrádá rozumné důvody, proč by se žalobce měl připravovat na tyto olympijské hry ještě více než rok po jejich ukončení. Na tuto námitku stěžovatelky přitom žalobce nijak nereagoval.

[75] Na část sporného období po 11. 9. 1972 argumentace krajského soudu zjevně nedopadá a zde lze stěžovatelce přisvědčit, že ve správním spise absentují dostatečné konkrétní důkazy o trvání placené sportovní přípravy žalobce v rámci reprezentačního družstva v míře dostatečné pro založení účasti na nemocenském pojištění ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců.

[76] Naopak lze poukázat na částečné kopie výkazu o studiu předložené v průběhu řízení před krajským soudem a na kopii vysvědčení o státní závěrečné zkoušce založenou ve správním spisu, z nichž vyplývá, že žalobce ve školním roce 1972/1973 absolvoval řadu přednášek a cvičení a posléze v roce 1973 řadu zkoušek včetně obhajoby diplomové práce a státní závěrečné zkoušky, což se jeví být v rozporu se žalobcem tvrzeným rozsahem sportovní přípravy v reprezentačním družstvu. I když podle evidenčního listu o době zaměstnání a výdělku založeného ve správním spise žalobce pobíral až do 30. 6. 1973 příjem odpovídající 800 Kčs hrubého měsíčně, samotné pobírání sportovního stipendia není dostačujícím prvkem pro založení účasti na nemocenském pojištění dle § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců, neboť současně musí být přítomna sportovní

pokračování

činnost v rozsahu připodobnitelném k pracovnímu poměru, k čemuž pro období po skončení Letních olympijských her 1972 v Mnichově důkazy chybí, resp. dostupné důkazy takový rozsah činnosti spíše zpochybňují, jelikož žalobce podle nich byl schopen se věnovat plnohodnotnému studiu na vysoké škole.

[77] Na toto studium, ač tehdy bylo považováno za dobu zaměstnání, by přitom dopadalo ustanovení § 13 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, jelikož studium žalobce nebylo v době reprezentační přípravy přerušeno (k tomu došlo pouze faktickou cestou) a trvalo více než 6 let – dle evidenčního listu o době zaměstnání a výdělku od 1. 9. 1966 do 30. 6. 1973, podle vysvědčení o státní závěrečné zkoušce nicméně byla poslední zkouška vykonána dokonce až 5. 11. 1973.

[78] Rozsah, v němž má být žalobci započtena doba pojištění z titulu účasti v reprezentačním družstvu a odměňované sportovní přípravy „na plný úvazek“ podřaditelné pod § 2 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců, tudíž zůstává v období po skončení Letních olympijských her 1972 v Mnichově neprokázán. Byť Nejvyšší správní soud nevylučuje, že profesionální příprava v obdobném rozsahu mohla pokračovat déle např. z důvodu přípravy na reprezentaci Československa na mistrovstvích světa, reálně k takové činnosti ve správním spise chybí odpovídající důkazy a dostupné důkazy spíše nasvědčují, že v tomto období již žalobce nejen formálně, ale i fakticky plnil své studijní povinnosti. Důkaz předložený žalobcem až v řízení o kasační stížnosti (komplexní zpráva) se přitom věnuje již podle svého názvu zhodnocení přípravy a účasti sportovců na Letních olympijských hrách v roce 1972, nikoliv časově následujícím událostem, proto Nejvyšší správní soud nenařizoval jednání, aby touto listinou provedl dokazování.

[79] Lze tedy shrnout, že závěry krajského soudu ob stojí pouze zčásti. Hlavní důvod, resp. směr argumentace krajského soudu vedoucí ke zrušení napadeného rozhodnutí (nezákonnost úvahy žalované, že činnost žalobce v reprezentačním družstvu v žádném případě nemůže být zhodnocena jako doba pojištění) nicméně v kasačním přezkumu obstál. Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost zamítl a v dílčí části nesprávné důvody krajského soudu nahradil svými. Pro správní orgán je tak závazný právní názor krajského soudu korigovaný právním názorem Nejvyššího správního soudu (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 4. 2009, č. j. 8 Afs 15/2007-75, č. 1865/2009 Sb. NSS).

[80] Závěry Nejvyššího správního soudu může stěžovatelka promítnout postupem podle § 56 odst. 1 písm. c) zákona o důchodovém pojištění, nicméně v takovém řízení musí dát prostor žalobci, aby případně mohl tvrdit a navrhnout důkazy, jež by dokládaly povahu a rozsah jeho činnosti ve sporném období po skončení Letních olympijských her 1972 v Mnichově.

VI.

[81] Na základě výše uvedených skutečností Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[82] O nákladech řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka nebyla v řízení o kasační stížnosti úspěšná,

proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Úspěšný žalobce má právo na náhradu odměny za dva úkony jeho právní zástupkyně (sepis vyjádření ke kasační stížnosti a dupliky). Náklady řízení tak tvoří částka 2 x 1 000 Kč [§ 7 bod 5, § 9 odst. 2 a § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění účinném do 31. 12. 2024 (dále jen „advokátní tarif“), ve spojení s § 35 odst. 2 větou druhou s. ř. s.] a částka 2 x 300 Kč jako náhrada hotových výdajů (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), celkem 2 600 Kč. Zástupkyně žalobce není plátkyní daně z přidané hodnoty. Posledním výrokem tak Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 větou první ve spojení s § 120 s. ř. s. procesně úspěšnému žalobci přiznal nárok na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti v celkové částce 2 600 Kč a k plnění určil přiměřenou lhůtu.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. února 2025

Lenka Krupičková
předsedkyně senátu